

حسابدار جوان - مهندس جوان

مهندس جوان

(قسمت هفتم)

دفتر مطالعات مالی و حسابداری مدیریت (۱)

در بخش‌های گذشته، حسابداری به عنوان یک سامانه اطلاعاتی جهت تامین اطلاعات لازم برای قضاوت و تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان درون سازمانی و برون سازمانی تعریف و بر همین اساس دو شاخه اصلی حسابداری مالی و حسابداری مدیریت مطرح شد. روشن است این سامانه اطلاعاتی باید به گونه‌ای طراحی شود که بتواند پاسخ‌گوی نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان باشد. بدین ترتیب هر چه کیفیت اطلاعات حسابداری بهتر و بالاتر باشد، به صحت و دقت تصمیمات گرفته شده قوت و اعتبار بیشتری خواهد داد.

فرآیند حسابداری مالی

در طول فرآیند کار حسابداری مالی هر سازمان، اطلاعات مربوط به معاملات و رویدادهای اقتصادی از طریق گردش کار از پیش تعیین شده‌ای به سامانه حسابداری مالی وارد می‌شود. این گونه اطلاعات در واقع داده‌های خامی هستند که در مرحله بعد (پردازش داده‌ها) برحسب ماهیت و تاثیری که بردارایی‌ها، بدهی‌ها، هزینه‌ها، درآمدها و حقوق صاحبان سهام دارند شناسایی و سپس به دفاتر قانونی روزنامه و کل منتقل می‌شوند. ستاده این سامانه اطلاعاتی (صورت‌های مالی) هستند.

گزارشگری مالی

هدف از گزارشگری مالی بیان اثرات اقتصادی رویدادها و عملیات موثر بر وضعیت و عملکرد سازمان برای آگاهی و اتخاذ تصمیم استفاده‌کنندگان از اطلاعات حسابداری از طریق صورت‌های مالی است. به بیان دیگر، صورت‌های مالی ابزار اصلی گزارشگری مالی هستند.

صورت‌های مالی

صورت‌های مالی گزارشاتی هستند که براساس آثار و نتایج رویدادهای مالی طی یک دوره زمانی معین (دوره مالی) و براساس اصول پذیرفته شده حسابداری تهیه می‌شوند. اطلاعات صورت‌های مالی امکان ارزیابی و قضاوت راپیرامون عملکرد سازمان به مدیریت، سهامداران، بانک‌ها، سرمایه‌گذاران و مراجع قانونی فراهم می‌کند. باید توجه داشت که نیاز اطلاعاتی همه استفاده‌کنندگان یاد شده یکسان نمی‌باشد و هر یک از آنان به تناسب جایگاه خود در برابر سازمان، به بخشی از اطلاعات ناشی از صورت‌های مالی توجه خاص خواهند داشت. صورت‌های مالی در برگیرنده چهار گزارش اساسی می‌باشند: صورت حساب سود و زیان، صورت سود (زیان) انباشته، صورت گردش وجوه نقد و ترازنامه. صورت‌های مالی یاد شده از این رو (اساسی) نامیده می‌شوند که تاثیر رویدادهای حسابداری را با توجه به نتایج و آثار آن‌می‌توان در این صورت‌ها مشاهده و مورد تجزیه و تحلیل قرارداد.

در میان صورت‌های مالی اساسی، ترازنامه نشانگر (وضعیت مالی موجود در لحظه‌ای معین) و سه صورت مالی دیگر نشانگر (تغییر وضعیت) در فاصله تهیه دو ترازنامه هستند. بدین ترتیب می‌توان گفت که ترازنامه‌هایی که در فواصل زمانی مساوی طول عمر یک موسسه (دوره‌های مالی) تهیه می‌شوند بوسیله سه صورت مالی یاد شده به یکدیگر مرتبط می‌شوند. لازم به اشاره است که دوره مالی معمولاً یک سال در نظر گرفته می‌شود.

روش‌های استفاده از اطلاعات در صورت‌های مالی

برای تعیین رابطه و مقایسه بین اطلاعات و ارقام صورت‌های مالی از سه روش استفاده می‌شود:
الف: نسبت‌یابی: در مواردی که ارقام مورد بررسی ارتباط و قابلیت مقایسه داشته باشند موجب ساده‌تر شدن درک رابطه آنها خواهد شد. نسبت و رابطه بین دو رقم می‌تواند به صورت درصد، به شکل کسر یا براساس واحد پول بیان شود.

ب: درصدگیری: از طریق محاسبه نسبت یک عدد با جمع اعدادی که آن عدد را هم در برداشته باشند بیان می‌شود.

ج: روندیابی: که برای مقایسه ارقام مهم مالی در ادوار مختلف استفاده می‌شود.
اکنون که به شکلی کلی با دانش حسابداری، فرآیند حسابداری مالی، اهداف و نتایج آن آشنا شدیم، سعی خواهیم نمود به تشریح هر یک از صورت‌های مالی اساسی، عناصر بنیادی آنها، اقسام تشکیل دهنده و اطلاعات ناشی از آنها بپردازیم.

ترازنامه (صورت وضعیت مالی)

ترازنامه گزارشی است که وضعیت مالی سازمان، شامل میزان منابع اقتصادی (دارایی‌ها)، تعهدات اقتصادی (بدهی‌ها) و حقوق صاحبان سهام یا مالکین آن را در مقطع زمانی مشخصی تعیین می‌نماید. به بیان دیگر ترازنامه نمادی از این مفهوم اساسی است که بخشی از دارایی هر سازمان و موسسه‌ای حق سهام‌داران و مالکین و بخش دیگر آن حق طلبکاران آن می‌باشد.

(دارایی = حقوق صاحبان سهام + بدهی)

باید توجه داشت که (قدرت مالی یک واحد تجاری اساساً از طریق بررسی: (الف) ارتباط بین دارایی‌ها و بدهی‌های آن و (ب) وضعیت اعتباری آن در ارتباط با بانکها و سایر موسسات اعتباری، مشخص می‌شود. انعطاف امکانات مالی به توانایی واحد تجاری در نشان دادن واکنش موثر نسبت به تقاضاهای غیر منتظره و فرصت‌های جدید برای افزایش سودآوری و دارایی‌ها اشاره دارد. نقدینگی مالی نیز به زمان مورد نیاز برای واحد تجاری جهت: (الف) تبدیل دارایی‌های غیر نقد به نقد و (ب) پرداخت بدهی‌هایی که موعد آنها فرا می‌رسد، اشاره دارد)) (۱)

بدین لحاظ می‌توان گفت که اطلاعات ترازنامه این امکان را برای استفاده کنندگان و تصمیم‌گیرندگان فراهم می‌سازد که توانایی‌ها و امکانات مالی سازمان یا موسسه را ارزیابی نمایند.

عناصر بنیادی ترازنامه

صورت‌های مالی اساسی از عناصر بنیادینی تشکیل شده‌اند که به طور کلی ساختار آنان را شکل می‌دهد. این قالب‌ها اصطلاحاً عناصر صورت‌های مالی اساسی نامیده می‌شوند. عناصر بنیادی ترازنامه عبارتند از دارایی‌ها، بدهی‌ها و حقوق صاحبان سهام. نمایش کلی از یک نمونه ترازنامه به شکل زیر می‌باشد:

همان طور که ملاحظه می‌شود هر یک از عناصر بنیادی ترازنامه به طبقات مختلفی تقسیم می‌شوند، تعداد و ترتیب نمایش طبقات یاد شده در ترازنامه تحت تاثیر نوع صنعت و ویژگی‌های واحد اقتصادی اشکال متفاوتی دارند. ضمن اینکه هر یک از این طبقات در برگزیده مجموعه‌ای از اقلام حساب می‌باشند که براساس ویژگی‌های مشترک خود تحت طبقات مورد اشاره قرار گرفته‌اند.

در ترازنامه‌ها عموماً دارایی‌ها به ترتیب (سرعت تبدیل به وجه نقد)، بدهی‌ها به ترتیب (زمان سر رسید و واریز) و حقوق صاحبان سهام به ترتیب (کاهش بقاء) طبقه‌بندی و گزارش می‌شوند، اگر چه طبقه‌بندی دارایی‌ها به ترتیب (عکس سرعت تبدیل به نقد) نیز جزء طبقه‌بندی‌های پذیرفته شده محسوب می‌شود.

بهرحال انتخاب هر یک از ترتیبات یاد شده بستگی به اهداف گزارش‌گری مالی و میزان اهمیت هر یک از طبقات ترازنامه دارد. بطور مثال در شرکت‌های تجاری یا خدماتی که میزان (سرمایه در گردش) موید توان عملیاتی و اجرایی آنهاست، تاکید بر اهمیت دارایی‌های جاری است. در نتیجه ترازنامه به ترتیب (سرعت تبدیل به وجه نقد) اقلام دارایی تهیه می‌شود. اما در شرکت‌های دولتی صنعت برق به دلیل حجم عظیم سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در تاسیسات و تامین منابع مالی مورد نیاز در چارچوب اعتبارات مصوب قانون بودجه، ترتیب طبقه‌بندی دارایی‌ها به ترتیب (عکس سرعت تبدیل به نقد) می‌باشد. در این بخش، ترازنامه و کلیاتی پیرامون مفهوم و شکل کلی آن، عناصر بنیادی و طبقات متشکله آن بیان شد. در شماره‌های آینده، با اقلام حساب ترازنامه و اطلاعات ناشی از آنها آشنا خواهیم شد.*

.....			
× ×	—	× ×	—
× ×		× ×	
	—————	× ×	
× ×		× ×	
× ×		× ×	
× ×		× ×	
× ×	()	× ×	
= × × =		= × × =	

۱- این مقاله با همکاری آقای منصور وزیري رييس گروه حسابداری مدیریت دفتر مالی و حسابداری مدیریت تهیه شده است.
 ۲- صورت‌های مالی اساسی - تالیف آقای عزیز عالی‌ور - چاپ سوم - تیر ماه ۱۳۷۰ از انتشارات مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی